

Stanje suzbijanja zlouporabe droga u 2015.

Epidemiološki podaci

Podaci o osobama liječenim zbog ovisnosti o psihoaktivnim drogama prikupljaju se u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo (HZJZ). Tijekom 2015. godine u zdravstvenim ustanovama Republike Hrvatske, registrirano je **7.533** osoba liječenih zbog ovisnosti o psihoaktivnim drogama, od kojih je **844 osoba po prvi put** bila na liječenju (11,2%). U odnosu na 2014. godinu ukupan broj liječenih ovisnika manji je za 3,6% (2014.: 7.812). Posljednje desetljeće obilježilo je smanjenje trenda novopridošlih opijatskih ovisnika.

Tijekom 2015. godine na liječenju je bilo 6.123 opijatskih ovisnika, od kojih je 175 bilo liječeno po prvi put (2,9%), što je do sada najmanji udio opijatskih ovisnika od početka praćenja liječenih konzumenata i ovisnika. **Među novopridošlim osobama sve je manji udio opijatskih ovisnika (20,7%), dok je sve više neopijatskih ovisnika 79,3%.**

Poliuporaba droga je zastupljena kod velikog broja ovisnika o drogama, no glavno sredstvo koje se navodi kao glavni razlog dolaska na liječenje određuje terapeut, te je prema tom kriteriju najviše osoba u 2015. liječeno zbog opijata kao glavnog sredstva (81,3%), zatim zbog zlouporabe kanabinoida (12,8%) te amfetamina (1,9%). Zlouporaba kokaina se spominje kao razlog liječenja kod 1,4% osoba i u laganom je padu u odnosu na godinu prije. Raspodjela liječenih osoba prema dobi i tipu ovisnosti pokazuje da je opijatni tip ovisnosti najprisutniji među liječenim ovisnicima i iznosi 81,3%, dok je ovisnost o neopijatima razlog dolaska na liječenje kod 18,7% osoba.

Za čitavu Hrvatsku **stopa liječenih osoba zbog zlouporabe droga u odnosu na 100.000 stanovnika u dobi od 15.-64 godine iznosi 261,4**, a u sedam županija stopa je viša od prosjeka Hrvatske (Istarska (524,6), Zadarska (501,6), Grad Zagreb (406,4), Šibensko-kninska (432,6), Primorsko-goranska (332,6), Splitsko-dalmatinska (321,1), te Dubrovačko-neretvanska (309,4), dok su ostale županije imale stope niže od hrvatskog prosjeka. Prema podacima HZJZ-a, stope liječenih ovisnika koji su ovisni o **opijatima** pokazuju slične rezultate, te za cijelu Hrvatsku stopa iznosi **212,3**¹.

Najizraženiji problem zlouporabe opijata bio je prisutan u Zadarskoj županiji sa stopom od 488,1 (2014.:486,3), na drugom mjestu je Istarska županija sa stopom 467,9 (2014.:474,9), slijede Šibensko-kninska sa stopom 395,4 (2014.: 394,0), Primorsko-goranska sa stopom 316,4 (2014.: 319,4), Grad Zagreb (299,7), (2014.: 309,6); Splitsko-

¹ (2011.:207,6; 2012.:220,2; 2013.:218,7; 2014.:216,1)

dalmatinska županija (280,1), (2014: 295,8) te Dubrovačko-neretvanska (276); (2014: 264,8) te dok su ostale županije ispod hrvatskog prosjeka.

Od ukupno 7.533 osoba liječenih tijekom 2015., većinu njih kao i prethodnih godina čine muškarci. Srednja dob prve uporabe (bilo kojeg sredstva) u 2015. bila je 16,1 godina starosti. Srednja dob prvog uzimanja heroina 20,1 godina, srednja dob prvog i.v.² uzimanja 21 godina, te srednja dob prvog dolaska na liječenje 26,7 godine. Prosječna dob prvog uzimanja kanabinoida je 16,5 godine.

U dobi do 20 godina bilo ih je 480 (6,4%), a najviše je liječenih ovisnika bilo u dobnoj skupini između 30 i 39 godine (3.642 osoba – 48,4%). Ovisnička populacija u Republici Hrvatskoj kao i u EU sve više stari, te u 2014. godini većina osoba bilo starije od 30 godina. Prosječna dob liječenih osoba i dalje raste, što upućuje da se osobe zadržavaju u sustavu liječenja duži niz godina, dok je broj novopridošlih stabilan (smanjenje za 3,6% u odnosu na 2014.). Visokom udjelu liječenih zbog ovisnosti o opijatima doprinosi veliki broj ovisnika koji su liječeni metodom održavanja na metadonu te korištenju buprenorfina.

Kao glavni povod uzimanja najčešće se navodi utjecaj vršnjaka ili partnera, slijedi znatiželja, te psihološki problemi ili zabava.

U posljednjih mjesec dana zajednički pribor za uzimanje droge koristilo je 2,10% liječenih ovisnika, dok se udio dijeljenja zajedničkog pribora za injektiranje ikada u životu smanjuje iz godine u godinu te iznosi 47,5%.

Kriminalitet droga

Kaznena djela – MUP

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova **tijekom 2015. godine** evidentirano je ukupno **2.878 kaznenih djela** (5,5% više nego u 2014.: 2.729) vezanih uz kriminalitet droga i tvari zabranjenih u sportu.

Prosječni udio kriminaliteta iz oblasti zlorabe droga u sveukupnom kriminalitetu na području Republike Hrvatske iznosi **4,9 %** (2014.: 4,8%).

Za počinjena navedena kaznena djela predmetnog oblika kriminaliteta ukupno je tijekom 2015. godine kazneno **prijavljeno 1.333 osoba**, (2014.:1.299), što je povećanje za 2,6% više nego u prethodnom izvještajnom razdoblju.

² i.v. - intravenoznog

Prekršaji

Za počinjene prekršaje iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga u 2015. podneseno je 8% manje, odnosno 6.709 prekršajnih prijava (2014: 7.245), protiv 6.641 osoba (2014.:7.245). U odnosu na 2014. počinitelja prekršaja bilo je 8,3% manje, a udio maloljetnika iznosio je 2,9% (196). Od navedenih 6.641 počinitelja, 5873 su osobe muškog spola (88,4%), a 768 osoba je ženskog spola (11,6%).

Maloljetni počinitelji

Prema podacima MUP-a, tijekom 2015. maloljetnici su počinili **45,6% manje** kaznenih djela (79) iz čl. 190. Kaznenog zakona (**Neovlaštena proizvodnja i promet drogama**) nego prethodne godine (2014.:145).

Prema podacima DORH-a, sveukupno je od 91 prijavljenih **maloljetnika**, u odnosu na 33 prijavljenih maloljetnika kaznena prijava odbačena (udio 36,3%), dok je u odnosu na 46 maloljetna počinitelja podnesen prijedlog za optuženje za sankciju. Osuđeno je 61 maloljetnika.

Kaznena djela – DORH

Prema podacima Državnog odvjetništva, **u 2015. godini** za sve modalitete kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa drogama (čl. 190. KZ-a), omogućavanje trošenja droga (čl.191 KZ-a) te neovlaštene proizvodnje i tvari zabranjenih u sportu (čl. 191.a KZ-a) po svim dobnim skupinama prijavljeno je **0,6% manje** nego u 2014. godini, odnosno **1.426 počinitelja** (2014.:1.434), od koji je 1.145 odraslih osoba (2014:1.080), 190 mlađih punoljetnih (2014:220) i 91 maloljetne osobe (2014:134).

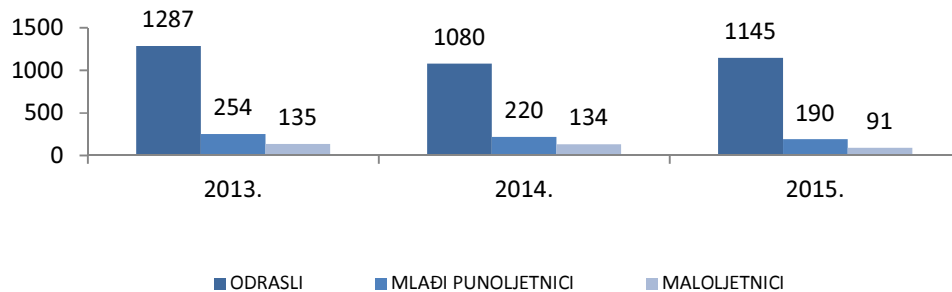
Prema podacima Državnog odvjetništva u 2015. prijavljeno je 91 (2014.:134) maloljetnika za kaznena djela vezanog uz zlouporabu droga, od kojih je 56 prijavljeno za KD iz čl. 190, a 35 za KD iz čl. 191. KZ-a.

Odbačaji

Prema podacima Državnog odvjetništva, u odnosu na odrasle osobe i mlađe punoljetnike od ukupno **190** prijavljenih **mlađih punoljetnika** za počinjenje kaznenih djela iz čl. 190. i 191. Kaznenog zakona, rješenje o odbačaju kaznene prijave doneseno je za 46 osoba (udio 24,2%), dok je za 99 osoba državno odvjetništvo podiglo optužnicu.

Od ukupno 1.145 (2014.: 1.080) prijavljene **odrasle osobe** za počinjenje KD iz čl. 190. i 191. Kaznenog zakona, rješenje o odbačaju kaznene prijave doneseno je za 96 odrasle osobe, dok je za 798 osoba podignuta optužnica.

Grafički prikaz - Kretanje broja prijavljenih za počinjena KD vezana uz zlouporabu droga (2012.-2014.)

Izvor: Državno odvjetništvo

Zapljene

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u 2015. godini ukupan broj zapljena droga je u blagom padu. Tijekom 2015. godine sveukupno je izvršeno 8.921 zapljena svih vrsta droga što predstavlja smanjenje za 2,7% u odnosu na prethodnu godinu (2014.:9.166), te prvi puta pada broj zapljena u zadnjih 14 godina.

U odnosu na prethodnu godinu, zabilježen je pad zaplijenjene količine marihuane, amfetamina i LSD-a, dok su zaplijenjene količine svih drugih vrsta droga u porastu (najznačajnije povećanje zaplijenjenih količina hašiša, heroina, kokaina te metadona-tablete).

Primjećuje se rast broja zapljena svih droga (osim marihuane, amfetamina i LSD-a). U odnosu na količine, u 2015. je došlo do porasta zaplijenjenih količina hašiša, heroina, kokaina te metadona (tablete).

Tijekom 2015. ukupno je zaplijenjeno:

- 12,6 kg hašiša (ulje)
- 408,96 kg marihuane
- 145,24 kg heroina
- 11,83 kg kokaina
- 14,58 kg amfetamina
- 7,29 kg ecstasy-ja
- 974 doze LSD-a
- 1.500 tableta metadona
- 170,57g aminoindanes (nova psiho- aktivna tvar)

Tablica 1. Prikaz količine i vrsti zaplijenjenih droga 2013.-2015.

VRSTA DROGE	2013.	2014.	2015.
Smola kanabisa (kg)	5	2,4	12,6
Biljni kanabis (kg)	1.047	2.001.714	408,96
Stabljika kanabisa (komadi)	3.957	3.602	5.687
Heroin (kg)	10	45,6	145,24
Kokain (kg)	9	6,2	11,83
Amfetamini (kg)	13	25,5	14,58
Ecstasy (kg)	0.89	6,4	7,29
LSD (doze)	148	2051	974
Metadon (tablete)	1.627	531	1.500

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

Nove droge

U 2015. godini na području Republike Hrvatske zaplijenjeno je 20 (2014.:18) novih psihoaktivnih tvari u obliku biljnih mješavina, praha, kristala i tableta. Tijekom 2015. na području EU pojavila su se 98 (2014.: 101) nova spoja koji oponašaju učinke „klasičnih“ droga.

Spaljivanje

Sveukupno je u razdoblju od 2008. – 2015. provedeno ukupno 11 spaljivanja oduzetih droga i psihotropnih tvari, te je ukupno spaljeno više od 10,7 tona droge.

Zatvorenici ovisnici

Tijekom 2015. godine u zatvorskom sustavu boravilo je ukupno **1.618 zatvorenika ovisnika** o drogama (svi formalnopravni statusi), što čini **13,98% ukupne zatvoreničke populacije u toj godini** (N=11575). Ovisnici o drogama, osobe koje zloupotrebljavaju drogu, odnosno osobe s drogom uzrokovanim poremećajima (u daljnjem tekstu: ovisnici o drogama) čine jednu od najbrojnijih te tretmanski i sigurnosno najzahtjevnijih skupina zatvorenika.

Od 2013. godine bilježi se trend smanjivanja broja zatvorenika ovisnika o drogama, što se povezuje sa smanjivanjem ukupnog broja zatvorenika, ali i sa stupanjem na snagu novog Kaznenog zakona (KZ/11). Nakon znatnog smanjenja broja ovisnika u 2013. godini, njihov broj se nastavio smanjivati i u 2014. i u 2015. godini.

Od 5.141 zatvorenika koji su tijekom 2015. godine izdržavali kaznu zatvora izrečenu u kaznenom postupku, njih 951, odnosno **18,50% su bili ovisnici o drogama**, što je gotovo jednako prošlogodišnjim brojkama kada je udio ovisnika o drogama među

pravomoćno osuđenim zatvorenicima iznosio 18,8%. Od ukupnog broja navedenog u 2015. godini, **29,91% zatvorenika je uz kaznu zatvora imalo izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti**, dok su kod 78,09% zatvorenika ovisnost o drogama i/ili poremećaje uzrokovane upotrebom psihoaktivnih tvari utvrdili stručni tim Centra za dijagnostiku u Zagrebu, odnosno stručni tim kaznenog tijela, u čijem je sastavu i liječnik.

Aktivnosti Ureda

- ✓ nastavak rada na poboljšanju kvalitete podataka koji se prikupljaju u okviru Nacionalnog informacijskog sustava za droge
- ✓ osigurati provedbu svih mjera i provedbenih aktivnosti Akcijskog plana o Nacionalnom informacijskom sustavu za droge od 2014.-2015.
- ✓ regionalne edukacije o Smjernicama za psihosocijalni tretman ovisnosti
- ✓ „MOVE - Kratka motivacijska intervencija” edukacije za rad s mladima rizičnog ponašanja
- ✓ edukacije za pravosudne djelatnike
- ✓ usvojene Smjernice za programe smanjenja štete
- ✓ 2014. Ured za suzbijanje zlouporabe droga i Ministarstvo socijalne politike i mladih, u suradnji sa Centrom za cijelo-životno obrazovanje Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu proveo edukaciju za djelatnike terapijskih zajednica u Hrvatskoj
- ✓ Nastavljena provedba programa iz različitih segmenata politike suzbijanja zlouporabe droga sukladno strateškim ciljevima postavljenim u Nacionalnoj strategiji (2012.-2017.) i Nacionalnom akcijskom planu suzbijanja zlouporabe droga za razdoblje od 2012.-2014.
- ✓ Osnovana radna skupina za osmišljavanje rezidencijalnog tretmana maloljetnika s problemom ovisnosti
- ✓ Na inicijativu Ureda provedena istraživanja tijekom 2014.:
 - ➔ zlouporaba sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske (GPS) – inicijator Ured, provoditelj Institut Ivo Pilar
 - ➔ Istraživanje prevalencije HIV-a, hepatitisa C i rizičnih ponašanja kod osoba koje injektiraju droge u Zagrebu, Splitu i Rijeci – Ured inicijator, provoditelj ŠNZ Andrija Štampar (pokrenuto u 2014., dovršeno u 2015.)
- ✓ Razvijanje zakonskih instrumenata i odgovora na ponudu i potražnju droga u skladu sa suvremenim europskim zakonodavstvom na području problematike droga

- ✓ Prihvaćanje strateškog promišljanja i pristupa u kreiranju odgovora na problem ovisnosti, te pružanje ciljanih edukacija za mrežu profesionalaca i stručnjaka
- ✓ Prihvaćen koncept standarda kvalitete kao kriterija za financiranje

Nacionalni program prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu, te djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi za razdoblje od 2015. do 2017. godine

- ➔ Donesen 17. rujna 2015. na 253. sjednici Vlade Republike Hrvatske, nastavno na prethodno važeći NPPO 2010-2014.
- ➔ 1. dokument koji ujedinjuje preventivne strategije – koherentni pristup –
- ➔ cilj: suzbijati i sprječavati pojavu svih oblika ovisnosti među djecom i mladima te rizično ponašanje djece i mladih vezano uz eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti, što uključuje prevenciju ovisnosti o drogama, alkoholu, pušenju, internetu, klađenju i druge vrste ovisnosti kod djece i mladih;
- ➔ NPPO izrađen i donesen na prijedlog Ureda za suzbijanje zlouporabe droga. Radi se o revidiranom dokumentu koji je donesen 2010. za četverogodišnje razdoblje, koji je izradila radna skupina u kojoj su sudjelovali predstavnici Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstva socijalne politike i mladih, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva zdravlja, Ministarstva turizma, Carinske uprave, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Agencije za odgoj i obrazovanje i Ureda.
- ➔ Cilj: ujednačavanje i izgradnje preventivnog sustava na nacionalnoj razini, kako bi se osigurala dosljedna i kontinuirana provedba preventivnih programa koji trebaju biti jednako dostupni svoj djeci i mladima.
- ➔ usklađen je s aktualnim stanjem, te su napravljene izmjene u odnosu na suradnike i nositelje provedbe u pojedinim mjerama.
- ➔ Za primjenu Nacionalnog programa osigurana su financijska sredstva iz državnog proračuna i prihoda od igara na sreću sukladno djelokrugu i obvezama pojedinih ministarstava i državnih tijela koja su određena kao nositelji provedbe mjera i aktivnosti iz Nacionalnog programa.
- **koordinativna uloga** u provedbi NPPO - na nacionalnoj razini - Ured
- o provedbi NPPO podnosimo **izvješće** Vladi Republike Hrvatske u okviru godišnjeg Izvješća o provedbi Nacionalne strategije i Akcijskog plana suzbijanja zlouporabe droga.

→ Sadržaj:

- Program prevencije ovisnosti za djecu predškolske dobi,
- Program za djecu školske dobi,
- Program prevencije ovisnosti za studente visokih učilišta,
- Programi za djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi,
- Evaluacijski kriteriji za preventivne programe, te
- Standardi prevencije ovisnosti kojima je cilj unaprjeđenje preventivne strategije svih oblika ovisnosti s posebnim naglaskom na prevenciju ovisnosti o drogama, alkoholu, cigaretama, klađenju, internetu, video igricama i svih drugih oblika rizičnog ponašanja djece i mladih.

→ Definira:

- zaduženja pojedinih ministarstava, državnih tijela i ustanova na nacionalnoj i lokalnoj razini u provedbi mjera i aktivnosti potprograma prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu, djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi i evaluacije tih programa, te daju smjernice za daljnji razvoj preventivne strategije u Republici Hrvatskoj.

Temeljem Nacionalnog programa imenovani koordinatori:

→ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta imenovalo:

- **županijske koordinatore** školskih preventivnih programa (ŠPP) i
- **županijske voditelje** programa prevencije ovisnosti za osnovne i srednje škole koji su zaduženi za provođenje programa prevencije ovisnosti u osnovnim i srednjim školama

→ Ministarstvo socijalne politike i mladih imenovalo:

- **županijske koordinatore** programa prevencije ovisnosti za djecu i mlade u **sustavu socijalne skrbi**.

KOORDINACIJA PROVEDBE NACIONALNOG PROGRAMA

→ Na kraju školske godine **županijski koordinatorski tim** ŠPP podnosi IZVJEŠĆE o provedbi programa prevencije ovisnosti u osnovnim i srednjim školama na razini županije:

1. županijskom uredu mjerodavnom za obrazovanje,
2. Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta i
3. Agenciji za odgoj i obrazovanje.

→ Županijski koordinatorski tim izrađuje IZVJEŠĆE o provedbi programa prevencije za djecu i mlade u **sustavu socijalne skrbi** koje dostavlja:

1. županijskom Povjerenstvu za suzbijanje zlouporabe droga i
2. Ministarstvu socijalne politike i mladih – Upravi za socijalnu politiku i podršku obitelji.

- **Uredu za suzbijanje zlouporabe droga** Ministarstva do kraja tekuće školske godine dostavljaju godišnje izvješće o provedbi mjera iz Nacionalnog programa
 1. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta,
 2. Ministarstvo socijalne politike i mladih – Uprava za socijalnu politiku i podršku obitelji

- **Ured** zadužen za izradu zajedničkog izvješća o provedbi Nacionalnog programa prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu te djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi, koje jednom na godinu dostavlja Vladi Republike Hrvatske u sklopu godišnjeg izvješća o provedbi Nacionalne strategije i Akcijskog plana suzbijanja zlouporabe droga.